

⊕ SZÖVEG ÉS KÉP: KARANCSI ZOLTÁN

KOBOLD-VÖLGY

MENETELŐ, MEGKÖVESEDETT HADSEREG

A Colorado-fennsík formavilága bővelkedik különleges alakú, meglepő alakzatokban – s ezek jócskán megmozgathatják képzeletünket. Utah sivatagi „játsszótere”, a Kobold-völgy kő-gnóm lakói (a helyiek nevéen hoodoo-k) a szerkezeti mozgások, valamint a víz- és szélerózió szülöttei. A talapzaton egyensúlyozó, középen elvékonyodó nyakból, tetejükön lekerekített kalapból álló képződményeket gombasziklákként is emlegetik, s az emberi fantáziának köszönhetően kapták a „goblin”, vagyis – a germán mondakörből átvett – „kobold” nevet

Az őslakos indiánok, akik először járták e területet, és kópírásokat is hagytak a közeli San Rafael-sziklán, nagy valószínűséggel már ismerték e furcsa völgyet. Később, az 1800-as években az elkóborolt jószágait kereső pásztorok voltak itt az első fehér amerikaiak. Aztán az 1920-as években Arthur Chaffin, a közeli Colorado folyón üzemeltetett komp tulajdonosa bukkant rá újra a völgyre, miközben társaival új utat keresett Cainville-ből a Green folyó felé. A földmérők elámulnak a völgy furcsa sziklaalakzatain. Chaffin – később visszatérve – végül 1949-ben tárta föl és fényképezte végig a terepet, s el is nevezte Gomba-völgynek.

A hírverés a nagy távolság ellenére is hamar számos látogatót vonzott. 1954-ben az egyre növekvő turizmus miatt Chaffin javasolta a Kobold-völgy vandalizmus elleni védelmét, így – miután sikerült Utah államnak megszereznie a helyszínt – 1964-ben hivatalosan állami parkká lépett elő.

Partra szállt sereg

A 3,5 km hosszú és 800 m széles Kobold-völgy kőalakzatainak teste sok évmillióval ezelőtt született. A középső jura időszak alatt Kelet-Utah (a Kobold-völgygel együtt) medencevidék volt, amely a nyugatra lévő magasföldek és a keletre fekvő Ős-Sziklás-hegység kiemelkedése során jött létre. Az óceán vize észak felől időszakosan elöntötte a medencét, beltengert létrehozva. Az iszapkő, az agyagpala és a homokkő – melyekből a Kobold-völgy formái is kialakultak – eredetileg a környező magasabb részekről lepusztult, majd a beltengerben felhalmozódott üledékből keletkeztek. E rétegsor jellegzetes tagja az Entrada-homokkő, valamint a rá települt Curtis-formáció, melynek megkövesedett homokfodrai mutatják, hogy az

egykori óceánparton jelentős méretű tengerszint-ingadozás és hullámtevékenység játszódtott le.

A késő jura időszakban a tenger teljesen visszahúzódott, de a szárazulaton kialakult folyamrendszerekben folytatódott az üledékek lerakódása: lényegében egy táblás vidék jött létre, amely mintegy 10 millió évvel ezelőtt – immár a mai Colorado-fennsíkként – kiemelkedett. Az emelkedés hatására felerősödött az eróziós tevékenység, ami feltárta a völgyet, és a mállással együtt kifaragta e bizarr sziklacsoportot.

Ahogy körülnézünk, láthatjuk, hogy a koboldok serege miként bontakozik ki a homokkőből – leginkább a völgytalpon.

**SŐTÉTBEN
NE FUSSUNK ÖSSZE!**
A homokkő és iszapkő rétegek eltérő lepusztulása, mállása létrehozta bizarr állatfejek

MATT
A völgy bejáratát a terület jelképévé vált, három óriás sakkfigura űrzi (jobbra)

A VADLÓ
A magányos szikla üledékes rétegei közül az alsó Entrada-homokkőből képződtek a völgy koboldjai

HOMOKKŐ-ÚTVESZTŐ
A természetes gombák mezejének labirintusa megnehezíti völgytalpi tájékozódást (előző oldalpár)

Koboldföldön

A koboldok kialakulása a sziklafalak feldarabolódásával kezdődik. Az Entrada-homokkőben lévő hasadékok vagy törésrendszerek teszik lehetővé a kőzet hatékony lepusztulásának megindulását. A rések egymást keresztezve metszik a formák éleit és sarkait, növelve a fajlagos felület-térfogat arányt. Az így létrejött, törésekké tagolt felület kevésbé tud ellenállni a szélnek-víznek. A folyamatos koptatás tovább szélesíti a töréseket, szikladarabokat választva el a faltól, melyekből különleges bábúk, hoodoo-k formálódnak ki. Mindebben ráadásul nagy szerepet játszhat a kőzetben összecementálódott ásványok és a homokszemcsék mennyisége, egymáshoz viszo-

nyított aránya is, hiszen befolyásolja, hogy a kőzet mennyire képes dacolni az erózióval és a mállással.

A homokkőbe ágyazódott agyag- és iszapkő lepusztulása sokkal gyorsabb, mint a keményebb, ezáltal ellenállóbb homokkőé. A kőzetrétegek különböző mértékű lepusztulása miatt homokkőpadok alakultak ki, s a kemény anyag gyakran „sapkaként” védi az alatta lévő puhább rétegeket, de végül aztán e fejedő is elpusztul. Ezután az

KOBOLDFORRÁS

A gombamező mögött a sziklafalból ma is újabb koboldok születnek

erózió felemészti a puhább kőzeteket is, kisebb-nagyobb halmokat hátrahagyva.

A naplemente előtti lágy fények és a mély árnyékok között állatok formáit, emberi karikatúrákat és fantasztikus alakzatokat vélhetünk látni, melyek szinte elevenen bukkannak elő a kövek közül. Ezért mondhatjuk, hogy a Kobold-völgy nemcsak egyedülálló földtani, hanem egyfajta meditatív élményt is nyújthat.

SZELÍD ÁBRÁZAT

Egy megszeppent kobold toporog a völgy alján (jobbra lent)

Ha dől a lény...

Néhány éve különös hír járta be a sajtót. 2013 októberében a völgy kempingjében táborozó három cserkészvezető ledöntött egy finoman egyensúlyozó hoodoo-t. Azt állították, hogy veszélyesen megdőlt, és csak meg akarták akadályozni, hogy a park látogatói megsérüljenek, ha mégis ledőlné. Tetűkről videót készítettek, amit a Facebookra is feltöltöttek... A ledöntött hoodoo kiformalódása mintegy 20 millió éve kezdődött, míg annak a kőzetnek a kora, amiből kialakult, 165 millió évre nyúlik vissza. Az elkövetőket végül bíróság elé állították, vádat emeltek ellenük szándékos rongálás, állami tulajdon elpusztítása miatt. ☹

BÖLCSEK KÖNYVE

Tizennégy kivételes életút essenciája

II.

*„Ha egy nap nem nevettünk,
eltékoztunk az egész napot.”*

Nagy sikert
interjúkötetünk
folytatásában 14
olyan emberrel
beszélgettünk, akik
közös nevezője
a teljesítmény
és a hitelesség.
A legilletékesebbektől
érdeklődtünk tehát
arról, hogy mi
mindenre tanít a
közelmúlt történelme;
ki miként próbált
helytállni a mégoly
emberpróbáló
időkben, vagy éppen
miért a dolgokról való
lemondás a bölcsesség
egyik ismérve.

Kiadói ár
3030 Ft
Megjelenés:
november 2.

Bolti ár
3790 Ft

A KÖTET BEMUTATÓJÁT
NOVEMBER 10-ÉN 18 ÓRAKOR TARTJUK
A BUDAPEST MUSIC CENTERBEN.
RÉSZLETEK ÉS JELENTKEZÉS
A RENDEZVENYEK.VALASZ.HU OLDALON.

hetiválasz
k · i · a · d · ó

RENDELJE MEG 20% KEDVEZMÉNNYEL A KIADÓTÓL!

1027 Budapest, Horvát utca 14-24. Telefon: (06 1) 461-1400

MEGRENDELHETŐ: KONYV.VALASZ.HU

Autógumi

16 970 Ft
Carfix

A magazinok olvasói vásárolnak*

*A fizetős magazinok olvasói közt felülreprezentáltak a magas, azaz A és B Esomar-státuszú vásárlók.
(Forrás: TGI 2015, Esomar AB célcsoportindexe: 122.)

A [⊕ FÖLDGÖMB] kiadója a Magyar Lapkiadók Egyesületének tagja

MAGYAR LAPKIADÓK EGYESÜLETE

IMAGINARIUM JÁTÉKBOLT A MAMMUT II-BEN

ÉS MÁR AZ ARÉNÁBAN IS!

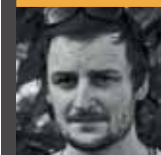
KÖZELEDIK A KARÁCSONY!
EZZEL A KUPONNAL
20% KEDVEZMÉNYT
KAPSZ KEDVENC JÁTÉKODRA!

Imaginarium
JÁTÉKBOLT
VILÁGJOBBÍTÓ JÁTÉKOK

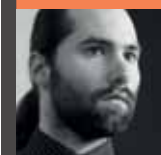
SZERZŐINK

Devecseri Anikó építőmérnök, korábban a VÁTI, jelenleg a Lechner Tudásközpont vezető térségi tervezőjeként 1997 óta foglalkozik területi tervezéssel, amely során Magyarország településeit statisztikai adatokon keresztül is vizsgálja

Fekete István (1986) fotóriporter, szerkesztő. Idén végzett a MŰOSZ Bálint György Újságíró Akadémia fotóriporteri szakán. Érdeklődési területe a sport és a társadalom kapcsolata

Francics László (1984) építész-mérnök, fotográfus, egyetemi oktató, a Magyar Csillagászati Egyesület tagja. Csillagászati képrögzítéssel 2003 óta foglalkozik, szakterülete az asztrofizikai érdekességek esztétikus bemutatása. A hazai asztrofotós-mozgalom egyik fő szervezője

Hölvényi Kristóf (1991) fotográfus, arab szakon végzett a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen. Érdeklődési területe az arab világ és a menekültválság. Jelenleg Libanonban él. Célja, hogy munkáival hidat képezzen az európai és az arab világ között

Jakab Gusztáv (1975) biológus, a Szent István Egyetem GAEK egyetemi docense, az MTA BTK Régészeti Intézetének tudományos főmunkatársa. Szakterülete a Kárpát-medence virágos növényeinek rendszertana, valamint a negyedidőszaki klíma- és vegetációfejlődés

Karancsi Zoltán (1964) geográfus, a Szegedi Tudományegyetem JGYPK Földrajzi és Ökoturisztikai Tanszékének egyetemi docense. Kedvenc kutatási területei a táj- és környezeteszttika, a geomorfológia, valamint az ember környezetátalakító tevékenységének vizsgálata

Kerekes István (1977) tanár, szabadúszó fotográfus. 2012-ben a Nemzetközi Fotóművész Szövetség (FIAP) által adományozott minősítések közül megkapta a FIAP Kiváló művésze legmagasabb, platina fokozatát. Főként szocio-, portré-, valamint természetfotókat készít. Honlap: www.kerekesistvan.com

Ladányi Tamás (1972) asztrofotós, tanár, a „The World At Night” nemzetközi elit fotográfusszervezet tagja. Munkájában a csillagászat és a földrajz kapcsolatának megjelenítésére fókuszál, művészeti aspektusból és tudományos ismeretterjesztés céljából

Rácsi András (1975) meteorológus. Az Eszterházy Károly Egyetem tudományos segédmunkatársa, az Országos meteorológiai Szolgálat veszélyjelző szinoptikusa. Kutatási területei: a meteorológia és az éghajlatváltozás oktatása az alsó tagozatban, a szőlő-klíma, az energiatermelés környezeti hatásai

Szigeti-Böröcz Ferenc (1978) geo-gráfus, település- és területfejlesztő. Városfejlesztési és kulturális kérdések megválaszolásán dolgozik különböző projektekben Európa-szerte

HALÁSZ LEVENTE:

ARAL-ESÉLYEK: VÉGSŐ PUSZTULÁS, VAGY ÚJRAKEZDÉS?

FOTÓ: HALÁSZ LEVENTE

Bár „tradicionális” értelemben a tó és térsége elvesztette turisztikai jelentőségét, az üzvegisztáni oldal mégis az idegenforgalmi ipar egyik igen gyors ütemben fejlődő típusa, az ún. doom tourism (halálra ítélt helyek turizmusa, utolsóesély-turizmus) fontos célterületévé kezd válni. Az Aral-tó medencéjét évről évre növekvő számban keresik fel az utazók, hogy a még meglévő tómaradványokat, valamint a meg gondolatlan, nihilista beavatkozások visszafordíthatatlan következményeit saját szemükkel is lássák.

ERDÉLYI ESZKIMÓ PÉTER:

AGYA-FÚRT ŐSMAGYAROK – ÁRPÁD-KORI AGYSEBÉSEK

Az agyműtét, illetve a koponya feltárása modern korunkban is bonyolult operációnak számít, egy évezrede pedig egyszerűen vérfagyasztó művelet lehetett. Ennek ellenére sokan vetették alá magukat, mert valódi, vagy képzelt betegségeik voltak. A korabeli orvosok pedig gyógyító szándékkal hatalmas léket vágtak a páciensek koponyáján! Az első valódi trepanáción átesett ősrünk koponyáját Érdy János, a magyar régészet egyik úttörője tárta fel 1853-ban, Vereb község határában.

FOTÓ: ERDÉLYI ESZKIMÓ PÉTER

SZILASSI PÉTER:

KŐERDŐ ÉS RIZSFÖLDEK A MAROS PARTJÁN

FOTÓ: SZILASSI PÉTER

Hamarosan Celebesz szigetén landolunk, Makassarban, ahonnan az Indonéz-szigetvilág egyik leglátványosabb mészkővidékét, a Rammang Rammang-toronykarsztot célozzuk meg. Decembertől februárig több eső esik itt havonta, mint nálunk egy teljes év alatt... A helyi Maros koránszem a Tisza mellékfolyója, viszont itt is lomhán, széles ártéri síkságon kanyarog. Néhány perc alatt megalkunduk a helyiekkel, és máris a folyó egyik mellékágán pöfög velünk kis motorcsónakunk.

ALAPÍTVÁ: 1872

1112 Budapest, Budaörsi út 45.
Telefon: (1) 231-4040.
Fax: (1) 231-4045
Honlap: www.foldrajzitasasag.hu
E-mail: info@foldrajzitasasag.hu

Elnök: Dr. Gábris Gyula

Alelnökök: Dr. Kovács Zoltán

Dr. Michalkó Gábor

Főtktár: Dr. Mari László

Ügyvivő: Heiling Zsolt

Tktár: Eröss Ágnes

Szaksztyályok:

Biztonságföldrajzi és Geopolitikai Szaksztyály, Expedíciós Szaksztyály, Társadalom- és Gazdaságföldrajzi Szaksztyály, Hegymászó Szaksztyály, Oktatás-módszertani Szaksztyály, Egészségföldrajzi Szaksztyály, Természetföldrajzi Szaksztyály, Térképészeti Szaksztyály, Turizmusföldrajzi Szaksztyály, Földrajztanári Szaksztyály

Területi osztályok:

Bakony-Balaton-vidéki Osztály (Veszprém)
Borsodi Osztály (Miskolc)
Debreceni Osztály
Dél-dunántúli Osztály (Pécs)
Duna-völgyi Osztály (Szekszárd)
Eger-Bükk-vidéki Osztály
Gyöngyös-Mátra-vidéki Osztály
Kisalföldi Osztály (Győr)
Kiskunsági Osztály (Kecskemét)
Közép-dunántúli Osztály (Székesfehérvár)
Körös-vidéki Osztály (Békéscsaba)
Nyírségi Osztály (Nyíregyháza)
Nyugat-magyarországi Osztály (Szombathely)
Szegedi Osztály
Székelyföldi Osztály (Csíkszereda)
Tolna megyei Osztály (Dombóvár)
Zalai Osztály (Nagykanizsa)

Könyvtár és gyűjteményei:

1112 Budapest, Budaörsi út 45.
Tel.: (06-1) 309-2600/1443
(2015. november 15-től határozatlan ideig zárva tart.)

Az éggömböt tartó Atlasz a Magyar Földrajzi Társaság védjegyként bejegyzett jelképe

Lapalapító (1929):
Dr. Milleker Rezső

Az új sorozat újraindítói (1999):
Dr. Nemerkenyi Antal és Farkas Péter

1929–1933, felelős szerkesztő:
Dr. Milleker Rezső

1934–1944, szerkesztők:
Dr. Baktay Ervin és Dr. Kéz Andor

1999–2005, főszerkesztő: Dr. Nemerkenyi Antal

2005–2006, főszerkesztő: Dr. Vojnits András

2006-tól főszerkesztő: Dr. Nagy Balázs

Nágák
elefántok
madarak

Viseletek Délkelet-Ázsia
szárazföldi térségéből

2016. szeptember 30. –
2017. május 1.

Hopp Ferenc Ázsiai
Művészeti Múzeum
1062 Budapest,
Andrássy út 103.

Jack
Wolfskin

AT HOME OUTDOORS

#TeddAzÉleted**Feledhetetlenné**

MOUNTEX
A TÜRABOLT